

NÉPNEVELŐ

NEVELÉS- ÉS OKTATÁSÜGYI LAP

MAGYARORSZÁGI LATIN ÉS GÖRÖG SZERTARTÁSÚ KATHOLIKUS NÉPOKTATÁSI INTÉZETEK SZÁMÁRA

Kiadja a SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT Budapesten.

Megjelenik minden vasárnap egyívnyi terjedelemben.

Megkapja e lapot minden kath. nép-
oktatási intézet egy példányban ingyen.

Előfizetési ár: egész évre kor. 6.—

Kéziratokat nem küldünk vissza.

Szerkesztőség és kiadóhivatal

BUDAPEST,

Szentkirályi-utca 28b. sz. a.

(SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT)

A hirdetések árszabálya

A pályázati hirdetéseknel minden egyes szóért minden közlés után 6 fillér (3 krajczár) fizetendő.

Egyéb hirdetéseknel:

egész oldal ... kor. 32.— negyed oldal ... kor. 8—
fél oldal 16.— nyolczad oldal ... 4—

A díjak előre beküldendők a Szent-István-Társulathoz.

Tisztázzuk az eszméket!

A «Nemzeti Iskola» 1902. év márczius 22-én megjelent 12-ik számában, Pálinkás Béla tollából egy cikk jelent meg «Ferdeségek a vallástani-tásban» czim alatt. A kérdés fontossága s az ügy iránti érdeklődés arra késztet, hogy a cikk-íróval nem egészen egyező véleményemnek kifejezést adjak.

Szerény nézetem az, hogyha bármiféle kérdést megvitatni akarunk s célunk az esetleges hibák s tévedések kiküszöbölése, ne menjünk doronggal az ügynek s ne akarjuk egyszerre, minden kihallgatás nélkül agyonütni, mint azt Pálinkás Béla cikkíró megcselekszi, mert könnyen a rosszhiszeműség gyanújába keveredünk.

Az első, a mit minden tétovázás nélkül kijelentek s a miben, úgy gondolom, mindenki, a ki valaha vallástani foglalkozott, igazat ad, hogy tankönyveink szövegezése nehézkes, erőltetett s átdolgozásra szorul, a mi tudomásunk szerint csak rövid idő kérdése. Hisz a magyar püspöki kar 1900. évi január 29-én tartott értekezletén pályázatot tűzött ki katolikus középiskolai hittankönyvek megírására, a mely után bizonynyal a kété s biblia revíziója következik. Tehát már ebből is láthatja a cikkíró azt, hogy az «egyház» is «akar» és «mer» «haladni a korrall», daczára, hogy cikkében ezt kétségbe vonni látszik.

A második általános megjegyzésem pedig az volna, hogy ha valaki pedagógiai képzettséggel bír is, még nem következik, hogy egyes szak-tudományok tételei fölött oly könnyedén salamoni ítéletet mondjon.

Ebben látom a cikkíró legnagyobb tévedését, hogy ő e két fogalmat: «mit» és «hogyan», össze-
vegyíti s egyformán pálcát tör mind a két kérdés fölött.

Hogy mit tárgyaljon a vallástani az elemi iskolákban, azt bizzuk csak azokra, a kik a theologiai szaktudományban otthonosabbak s ismerik a katolikus vallásnak egész rendszerét s a kik nagyon jól tudják azt, hogy az a falusi, sőt igen

sok városi gyermek elvégezvén az elemi iskolát, befejezi tanulmányait, szükséges, hogy szerves egész ismerettel birjon vallásából is.

A módszer, miként sajátítsa el a gyermek minél könnyebben ezen ismereteket, bírálat tárgyát képezheti s hozzászólhat minden pedagógus, csak hogy itt is a hibát ne a tankönyvekben keressük, hanem az illető tárgy tanítójában, kinek egyénisége s lelkiismeretes munkálkodása, a hibás tankönyvek daczára is elismerésre méltó eredményt mutathat föl.

Csodálkozok azon Pálinkás úr, hogy az «egyház» ugyanazon tanítását, melyet fölnötteknek nyújt, beleviszi a népiskolába a gyermekek közé s «traktálja őket valóságos metafizikai dolgokkal».

Kérem, kétszerkettő négy az elemi iskola első osztályában úgy, mint a tudományos egyetemen, csak hogy másképen beszélnek róla az elemi iskolában s másként a felső iskolákban. Az a buksi falusi gyermek körülményeihez mérten kell, hogy ismerje vallását egész valóságában épen úgy, mint az a mágnás fiú, kinek minden tárgyból akár három külön nevelőt tartanak. Erre vonatkozólag beszéljen maga a magyar püspöki kar által kiadott utasítás:

«Az elemi népiskolákban a hittanítás a főpásztorok által előirt fokozatos katekizmusok és bibliai történetek alapján úgy eszközöltetik, hogy a gyermekek minden osztálya, illetőleg minden csoportzata a hittanból egy teljes egészet végezzen. Ily módon a gyermekeknek e tárgyban való ismerete évről-évre mindinkább fejlődik, fokozottá tagul, ép azért könnyen és alaposan tanulják meg a hitágazatokat, az erénygyakorlás köteleit és kellően készítettnek elő a szentségek méltó vételére. Annál is inkább czélszerű a hitoktatást évenként egy egészben kezelni, mert csak ily módon érhető el, hogy azok is, kik életviszonyaiknál fogva teljes hat éven át nem járhatnak iskolába, habár rövid kérdésekben, de mégis a hittan lényeges cikkelyeinek egész sommájában nyerjenek oktatást» stb.

Sajátságos előttem, hogy azon is megbotrán-

kozik P. úr. «hogy metafizikai dolgokkal traktálja a gyermeket». Hisz a vallás a maga valóságában is metafizikai, természetfölött, mert csak úgy van értelme és jelentősége. Mit tanuljon az a gyermek a vallásból, ha a metafizikai dolgokat teljesen kizárjuk a köréből. Istenről, Szentháromságról, Jézus Krisztusról ne beszéljünk, épen így a többi hitágazatról, mert ezek mind metafizikai kérdések; a parancsolatokat szintén küszöböljük ki, mert abból tanulja meg a gyermek a rosszat. A szentségek ellen szintén nagy kifogásai vannak a cikkírónak. Hogy ezek után mi marad a vallás-tan részére, talán Pálinkás úr meg tudná mondani, de csekélységem nem. Frázisokból vallást összeállítani papíroson talán lehet, de valóságban soha. Igen szépen hangzik: «A gyermekben fölkelteni a minden jó és nemes iránt tanúsítandó érzelmeket és azokat tovább fejleszteni», de hogy mivel és hogyan, arra nézve igen bőlesen adós marad a felelettel.

A vallásnak sok olyan kérdése van, a mit korlátolt emberi ész föl nem fog soha, még ha Rousseunak, Strausznak, Renánnak, Voltairenek vagy nem tudom én kinek nevezik is, de azért az a falusi gyermek is pl. szerezhethet magának, fogalmat Istenről, képek, hasonlatok, jótéteményeinek elsmorolása által, a mi Őt előtte nagygyrá, tiszteltre méltóvá teszi; többre neki nincs szüksége.

Azt is igen szeretné P. úr az «egyházra» ráfogni, hogy «verkliztet». Legyen nyugodt ebben a tekintetben is, a ki a vallást csak «verklizteté», az nem iskolába, hanem a bolondok házába való, mert ha van tárgy, úgy a hittan az, a mely legtöbb, legalaposabb, legrészletesebb magyarázatra szorul, s ha mégis volna hitoktató, a mit a cikkíró elfelejt bebizonyítani, a ki csak «verklizteté», annak talán még se az «egyház» az oka.

Egy kevés pedagógiai érzeke van annak az «egyház»-nak is; az iskolába bekerülő gyermeknek nem nyomja mindjárt a markába a katelizmust. Ne tiltsa fáradságát a püspöki kar által kiadott utasításba beletekinteni; ott az első iskolai évről szóló tanterv szerint a gyermek hallás után tanulja a hittannak főbb kérdéseit az elemi káté nyomán.

Talán merész állítás, különösen bizonyítás nélkül, P. úrnak ama megjegyzése, hogy az «egyház» a szabad gondolkozást békóba veri s a lelkiéroket a meggyőzni nem tudó ostobaságokkal a szolgaság igába erővel is belehajtja.

Igazán, a felületes embernek nagyon tetszetősen hangzik. Csakhogy az emberiségnek legmagasztosabb eszméit sárba rántani, ostobaságoknak nevezni minden érvelés nélkül, kissé vakmerőségnek tartom. Talán Bossuet, Pascal, Fenelon, Descartes, Newton, Leibnitz, Euler és mások vannak olyan tekintélyek, mint P. úr s mégsem tartották a vallásnak eszményi igazságait ostobaságoknak. Gondolkozni tudó értelmes emberek vagyunk, ha állítunk valamit, tartsuk kötelességünknek bizonyítani is.

Ha a cikkíró maga nem vallaná is be, hogy

annak idején gyenge hitoktatója volt, nagyon meglátszik a teológiai tudományán, pedig cikkének keretében teológusnak is fölesapott.

Szerinte a parancsolatok törlendők, mert ott a gyermek a rosszról is hall. Oltáriszentség, gyónás, egyházi rend, házasság, imádság mind oly fejezetek a kátében, a mit onnan küszöbölni kell. Uram, ön elfelejti, hogy az a gyermek nem az ön értelmével gondolkodik. Nem találja furesának, hogy kik a katolikus hittant nem tanulnak, azok között is vannak tolvajok, rablók, gyilkosok stb. Talán azt sem vonja kétségbe, hogy a zsidó vallású gyermekek gyónni nem járnak és mégis akad közöttük rossz s a ki ismételtlen is belesik ugyanazon bünbe. Tudtommal a hittanban a sikkasztásról nem tárgyalnak, mégis nap-nap után emlékeznek meg a hírlapok sikkasztókról.

Nagyon kedvesen élezelődik P. úr az imádságról is; bizonyára arra számít, hogy olvasói nem néznek utána, azért kiszakít az imádságról szóló fejezetből egy mondatot s azzal akarja az egészet nevetségessé tenni. Vagy komolyan fogja föl tárgyát s akkor az ilyen élcezel való érvelés nagyon meggyengíti állításait, vagy pedig csak tréfál, akkor kár volt oly komoly tárgyat, mint a vallás, választania.

A mondottak köré csoportosítható minden többi állítása is.

Sokat állít, de annál kevesebbet bizonyít; a sorok közül azt olvasom ki, hogy legnagyobb tetszésére az volna, ha a vallás-tanítást egészen mellőznék az iskolában.

P. uram! beszéljünk őszintén, igazán és magyarázatra. Vagy nem kell az a vallás, mert fölösleges czafrang, mely addig volt szép, míg új volt, de most már elkopott, a lomtárba vele, de akkor ne bujjunk frázisok mögé, menjünk egyenesen, a mely út az anarchiába vezet. Vagy pedig kell az a vallás, hogy ne melegházi növényeket neveljen, hanem egész embereket, a kik az életet úgy fogják föl, a mint az a valóságban van, a kik jókor megtanulták, mi a becsület, erkölcs, jellem s a kik így megedződve, az erkölcsi lejtő szélén sem sodortatnak el, hanem férfiasan megállják a helyüket.

Vágkirályfa.

Janics Ferencz.

Az ifjúság erkölcsi nevelése.

Ki vonná azt kétségbe, hogy az ifjúság erkölcsi nevelésének elhanyagolása végzetessé lehet egy nemzet életére?

A mi nemzeti és társadalmi életünkben is nagyon, de nagyon súlyos seb van, melynek alapos gyógyításához kevés erőnek bizonyult maga az iskola, hanem annak segélyére kell sietnie a társadalomnak és a szülői háznak.

Ez a seb: ifjúságunk erkölcsi fogyatkozása.

Elszorul a szív, ha látja a mai kor erkölcsileg beteg ifjúságát, mit a szülői gondatlanság s a társadalmi élet félszégei idéztek elő.

Az iskola minden erkölcsi nevelése mellett

csak homokra épít — mit már az iskolai élet alatt is szétfűjnek a gyilkos szelek.

Hat-nyolczéves gyermeknek a szülő cigarettát vesz. italt rendel neki s a 12—15 éves tacska a fölött legények sorában osztja a kártyát nem is magánhelyen, hanem a korcsmák füstös odújában vagy a korcsmaudvaron, hol együtt dorbézol a fölöttel.

A tanító és pap hiába húzza a vészharangot, nem hallgat rá senki; hiszen azoknak, kiknek élni kellene a szigorú büntetés jogával, magok a legnagyobb bűnösök, mert saját gyermekeikről van szó. Hogy büntesse meg valaki maga magát?

Fájdalmas állapot, hogy hazánkban sok az üdvös törvény — de kevesen vannak azok, kik azt megtartják.

A tanító darázsfészekbe nyul, ha próbát tesz a bajok orvoslásával, hisz addig, míg állása, fizetése a néptől nem független, ezer mód áll a szülők rendelkezésére, hogy annak a szegény tanítónak, kinek ügyis elég keserű a kenyere, még ehettelembé tegyék a falatját.

Ép azért az ifjúság erkölcsi nevelésének sikeresebbé tétele miatt első sorban a törvényhozásnak s a büntető hatóságnak kell az iskola segélyére sietnie.

A rendőrség czirkáljon minél sűrűbben vasár-és ünnepon a korcsmák előtt. Minden 15 éven aluli gyermeket. kit ott talál, ök jelentsék föl a szolgabírósnál. S ilyenkor példás és gyors büntetésben részesüljön a korcsmáros s a hanyag szülő.

Csak minden községben egy-két 10 és 50 Kor. bírság jöjjön tudomásra, mit dobbal kellene jelezni, úgy azonnal megtisztulnak a korcsmák a 15 éven aluliak látogatásától. És ez az erkölcsi nevelés szempontjából nagy haladást jelentene. De egyszersmind a magánházaknál a téli összejöveleteket is a legszigorúbb büntetésekkel kell beszüntetni. Szinte a csendörök által.

Az elüljáróságokban ne bizzunk; a sógorság, komaság, atyafiságútjába áll az igazságos, részrehajlás nélküli ítéletnek.

A másik faktor, mely segélyünkre lehet, a társadalom, ha megértve az iskola intencióját, segélyünkre siet annyiban, hogy a maga körében semmi körülmények közt 15 éven alúkat meg nem tűr.

A szülői ház volna az, mely legtöbbet tehetne az erkölcsi nevelés érdekében. Itt is sok esetben megtörik a tanító igyekezete, mert nincs nehezebb, mint a népet megrögzött régi rossz szokásáról leszoktatni.

E beteges és vészes állapotot a vallásos szellem meggyöngyülésében keresem, mert a kérges szívre úgy a templom, mint az iskola erkölcsi nevelői tanítása hatástalan.

De a másik kútforrás az a majomszeretet, melyben a szülői ház gyermekét részesíti. Már az alig pár éves gyermek zsarnoka a szülői háznak, kinek minden kívánsága parancs. És az az

álhiúság, hogy gyermekével a világ előtt tüntetni akar. Pedig nagyon hamar elhervad az a virág, mit a nap pörzsölő tüze ér.

Hány intelligens embert látni, ki fiának megenged mindent, sőt durvaságban még a paraszt gyermekét is fölülhaladni iparkodik.

Hogy lehessen itt az erkölcsi nevelésnek sikere, midőn a gőgös apa, talán kicsinyelve a tanító személyiségét, otthon szóbeszéddel ronjtatja le annak tekintélyét?

Ezért van az a sok rakoncátlan, engedetlen gyermek iskoláinkban, mert a szülői haz sarkalja őket az ellenállásra, az engedetlenségre.

De szomorú gyümölcseit, fájdalom, napról-napra jobban tapasztalja a szülői ház.

Egyes családok gyermekeik neveltetése miatt pusztulnak el — mert reményeik azokban összpontosulnak.

És az eredmény: az a sok elzüllött gyermek, kik szegényei lesznek szüleiknek és pusztító férgei a társadalomnak. A valódi szorgalmas, engedelmes, munkás és példás viseletű gyermek lassan kivétel számba megy! És ennek nem az iskola, de kizárólag a szülői ház az oka.

Panaszkodunk, hogy a népiskolák szellemi eredménye súlyed, hogy az eredmény nem kielégítő. Nem is lehet. A hol a szülői ház ily anyaggal szolgál az iskolának a mai korban, mint a milyet kapunk, még az az eredmény is fényes, mit annyi küzdelem árán elérhetünk.

Ifjúsági egyesületeket akartok? Előbb tiltsátok el őket a törvény hatalmával a korcsmák látogatásától, hassatok, ha kell, erős kézzel a szülői házra, mert míg ezt nem teszitek, a korcsma látogatás kiöl minden nemesebb érzetet s oly vonzerőt gyakorol, hogy nemcsak az iskola, de még a templom is hatástalan marad vele szemben.

S ha ezt megtettétek, csakis akkor várhatni joggal az iskolától, hogy nagyobb eredménnyel felelhessen meg magasztos hivatásának.

Minden tanítóban megvan a nagy és nemes igyekezet, erős, hazafias szelleme is arra serkenti, hogy hazáját az ifjúság erkölcsi nevelésével boldoggá tegye. De még most kezei le vannak kötve.

Békóba szorítják őt a fent jelzett szomorú állapotok és az a függő, alárendelt, majdnem szolgai helyzet, melybe őt az a fizetési módozat alacsonyítja, mely terhes, nehéz munkájáért sokszor arczpirulással kijár!

Emeljétek föl tehát a tanítót alárendelt helyzetéből, tegyétek fizetését a néptől függetlenné: — és tisztelettel fordul minden család a tanító felé, nem fogja kicsinyelni munkáját. Akkor az a tanító, ki emelt homlokkal járhat köztetek — mert nem: «csak tanító» s méltányoljátok igyekezetét, meg fogja változtatni a szomorú helyzetet és virágozni fog minden községben minden igaz magyar öröme az ifjúsági erkölcsnemesítő egyesület.

Szokolay István.

Közjogi tévedések tankönyveinkben.

2. A vármegye.

A népiskolai tankönyvek szerint több község együttvéve járást alkot, több járás pedig a vármegyét alkotja. Ez már nem szabatos előadás, bár úgy látszik, hogy megfelel a neveléstudomány ama követelményének, hogy az egyszerűbből az összetettegre, a bonyolultabbra haladjunk; tehát a község fogalmából jussunk el a járás fogalmához és a járás fogalmából a vármegye fogalmához. Ezért nem is kívánom hibáztatni a tankönyvírók eljárását e tekintetben, bár — mondom — nem eléggé szabatos előadás ez.

A tény ugyanis az, hogy vannak községek és vannak vármegyék s ezekben a vármegyékben alakítottak járások. Községek előbb voltak, mint vármegyék, de járások nem voltak előbb, mint vármegyék. A község egy szervezet, embereknek bizonyos csoportosulása egy hatóság alatt; míg a járás nem szervezet, nem emberek összefoglalása, hanem közigazgatási terület a vármegyében. A járás közigazgatási területén a vármegye közigazgatását, mint a vármegyének végrehajtó közege, a főszolgabíró gyakorolja. A főszolgabíró csakis vármegyei közeg és egyéb semmi; holott a község csak részben a vármegye végrehajtó közege, egyébként pedig önálló léte és rendeltetése van.

Szabatosan tehát úgy kellene kifejtetni a dolgot, hogy vannak községek, melyek bizonyos ügyeket intéznek bizonyos fokú önállósággal, melynek határt szab a törvény, a kormány és a vármegye. Vannak továbbá vármegyék, melyek az embereknek összefüggő nagyobb területen lakó nagyobb csoportja által alkotottak, ugyanazon emberek által, kik kisebb csoportokban és a vármegye egyes kisebb területein községeket alkotnak. A vármegye szintén bizonyos ügyeket intéz bizonyos fokú önállósággal, melynek határt szab a törvény és a kormány. A községek feladata: először saját belső ügyeik intézése, másodsor az állami és a vármegyei közigazgatás közvetítése, vagyis végrehajtása. A vármegyék feladata: először a saját belső ügyeik intézése, másodsor az állami közigazgatás közvetítése, azaz végrehajtása, harmadsor az országos érdekű ügyekben való véleménynyilvánítás és ezekre vonatkozó megállapodásaiknak közlése egymással és kérvénnyel vagy fölirattal az országgyűlés elé terjesztése. A vármegyék területe járásokra van osztva; mindegyik járás élén a főszolgabíró áll, ki a vármegyei közigazgatást azon a területen gyakorolja. Vannak az országnak nagyobb városai, melyeknek lakossága oly nagyszámú és oly művelt, hogy ezeknek a városoknak ugyanolyan jogokat lehetett adni, mint a minőkkel a vármegyék bírnak. A vármegyék törvényhatóságoknak, jogkörük törvényhatósági jognak nevezetik; az oly városok pedig, melyeknek ugyanaz a jogkörük, mint a vármegyének, törvényhatósági joggal felruházott városoknak nevezetnek.

Azt hiszem, az ilyen fejtegetést a gyermek

is megérti; csak azt kell még valamiképp magyarázni neki, hogy mi a közigazgatás. Ezt talán így lehet megértetni: a hatóságok gondoskodnak arról, hogy az emberek élete és vagyona biztonságban legyen, hogy a ragályos betegségek terjedése megakadályoztassék, hogy a földművelés ipar és kereskedelem minél virágzóbb legyen s általában, hogy a melyek a polgárok üdvére hozattak, végrehajtsanak. A hatóságoknak ezt a gondoskodását közigazgatásnak nevezzük.

(Folyt. köv.)

Dr. Notter Antal.

A furcsa ember.

Ott laktak a délibábos arany rónán, abban a kicsiny, fehérre meszelt tanyai iskola-épületben.

Szegények voltak, mint a templom egere... Csoda-e? hiszen úgy kerültek össze, mint az ujjam; egy kis bútor és fehérenmü: ez volt a feleség hozománya. Az a harmincz forint pedig, a mit Bodonyi barátunk havonkint tanítói fizetés czimén kapott, épen elég volt arra, a miért naponkint imádkoztak... No, de mire való az az istenáldotta nagy kert ott a házuk végében? meg az a végig virágos szép határ, ott körülöttük?

— Kincses bánya lesz ezekből! — mondogatá Bodonyi.

Multak az évek... mialatt ez a szelid arcú ember állhatatos szorgalommal ültetgette a fákat keresztül-kasul abban a pusztá, nagy kertben. A tanyabeli iskolás gyermekek is unos-untalan ott settenkedtek körülötte, s segítettek munkájában; a mi annál különösebbnek látszott, mert még az előtt csaknem kötélen kellett őket bevezetni az iskolába, most még a szünidők alatt is megszöktek hazulról.

— De tud is ám az bánni a gyerekekkel — mondogatják a tanyabeliek — annyi annak a meséje, hogy se szeri, se száma; a szava meg olyan édes mindenben, mint a csurgó méz... Ez kell gyerekeknek!

Amoda, az északi sövény tövébe került a méhes. Az első anya-kast a Dudás Pali bácsi ajándékozta neki abban az esztendőben, a hogy ide kerültek. Bodonyi ugyan készpénzt kínált érte, de az öreg Dudás szabódott azt elfogadni, mert úgymond:

— Ajándékméheken van a szörönce.

S mintha eltalálta volna: ma már egész sora áll ott a teli köpüknek. Nini! épen most rajzik a szélső kas; ide hallik a zümmögés...

Bodonyi leteszi a kerti ollót, megtörli verejtéktől gyöngyöző homlokát s kejes gyönyörűséggel siet a méhes felé.

— Ez a harmincznyolczadik! — monologizál magában, miközben lázas sietséggel készíti elő az üres köpüt. Azok a bolondos kis méhek pedig örült körtáncban ott keringenek a feje fölött, a nyári napsugaras meleg levegőben; míg végre, nagy csomóban rakodva, megpihennek

a közeli almafa lombos ágán. A többi most már csak egy percz műve, s a raj be van fogva.

És így megyen ez: egyik nyár a másik után. A városba csak ritkán járnak be. De különben is, arra nem igen jut idejük. Tavasszal a kert, nyáron pedig a méhek foglalkoztatják őket. Ősszel nagy a sár, s rosszak az utak; télen pedig, a merre a szem ellát — vagy talán még azon túl is, mindenféle hó... Ki mozdul ki ilyenkor a a házból?... No meg azután (négy szem között legyen mondva!) azok a kisvárosi emberek olyan különösek is: keresztül nézik a szegény embert; szemtől-szembe mindig másként beszélnek, mint a hogyan éreznek és gondolkoznak... Ez pedig az ő egyszerű lelkületükkel és a természet ölen vérükbe szívódott őszinteségükkel sehogysem egyezett.

Már emiatt is inkább otthon maradtak.

Oh! mennyivel jobb is ott künn a tanyán... azok között az egyszerű, érdeskező, de jóságos szívű és egyenes lelkű emberek között, a kik megértik és megbecsülik őket; mennyivel jobb is ott künn a tanyán... a hol nem éri őket a megaláztatás és mellőzés szűrő tövise; a hol nem leselkedik kémlélődve a kíváncsiaknak örökké kielégíthetlen szeme, hogy szegénységüket dobra üssék, vagy talán gúnyolódva pertraktálják.

Jobb, százszor jobb nekik a tanyán. Hiszen az ő igényeik ki vannak elégítve, miért kíváncznának hát be a városba? S mi türes-tagadás, (nem a kérkedés szava ez!) mióta a tanyán vannak, egyet-mást már felre is tehettek. A tavalyi méz árán vették — többek között — a «Bocza» tehenet is. Ott legel a jámbor jószág hosszúra kipányvázva az árokparton. (Az ám! idehallik a csengője.) S a mi szintén nem kicsinylendő: eddig még — hála Istennek — minden évben kerülhetett hizó is az ölba.

Kérdezze meg valaki a kis szürke fülemület, hogy mennyiért cserélné el a kert sövényének zugában elrejtett fészkecskéjét?

Bodonyit már két ízben is megkérdezték. Először csak biztatgatták, hogy pályázzék a városban megüresedett tanítói állomásra: előléptetik. Ő azonban — hallgatott. A későbbi unszolásokra is csak annyit mondott, hogy majd meggondolja a dolgot...

A pályázati határidő lejárt, de Bodonyi kérvényének még a színét sem látták. Jóakarói megcsóválták a fejüket, s mint a kik nem értik a dolgot, félig boszankodva, félig csudálkozva kérdezték egymástól:

— A feje tetejére ült ez az ember?

Bodonyi pedig füttyürészve és dudorázva fogdosta a zúgó-szálló rajokat ott künn a tanyán...

Történt, hogy a mult nyáron újból akadt egy betöltendő állomás. Ha kipróbált emberre van szükség, Bodonyinál különbet még lámpával sem találhatnának; olyan annak az iskolája,

mint a jól megmunkált föld... Hja! jól szánt az ekéje!...

Most tehát újra közrefogták. Bodonyi épen a gledicsia-kerítést nyírta, mikor Péter, a tanya póstás-legénye átadta neki, azt a hivogató-esalógató levelet. A mint elolvasta, minden vére a fejébe szökött. Most már nem is kéri, hanem gyöngéd szeretettel követelik, hogy pályázzék, mert úgymond: «a városban a helye!»

Mit csináljon? ezer gondolat motoszkált a fejében.

Letette az ollót, s kihúzta zsebéből azt az összegyűrt levelet, hogy még egyszer átolvassa. Csakugyan, úgy van abban minden, a hogy az imént olvasta...

Félbeszakította munkáját és fölsietett, hogy kedves életpárjának is ujságot hozza. Ott, a diófa alatt azután jól meghánytákvettették a dolgot. De csak most látták, hogy mily nehéz az elhatározás... A városban száz forinttal több ugyan a fizetés, a mi tíz év alatt kerek ezer forintot tesz ki, de itt a tanyán tíz évi munkájuk gyümölcse: a paradicsommá varázsolt szép kert és a szép tőkét képviselő méhes ígér évről-évre szebb jövedelmet. Igaz ugyan, hogy szeretettel hivogatják őket befelé, s nehéz a megnyilatkozó bizalomnak hátat fordítani: de az a város!... az a város!... Nem zavarja-e majd meg annak zaja az ő csendes és nyugalmas életüket, a melyet már annyira megszoktak?

S mintha már bucsúznának: nehéz sóhajok törnek elő keblükből. Nehéz lesz a válás, nagyon nehéz...

Az asszonyka oda lép a ház tövéhez, s gondos kezecskéjével fölemeli a falra futó virág lelógó indáját. Ugyan találánának-e egy másik ilyen barátságos kis fészket, mint ez a vadszölyvel beárnyékolt tiszta kis lakás, melynek minden kis zuga a megelégedés szülte boldogságot visszahangozza?... Ki tudna mindezekre válaszolni?

A leáldozó nap bucsút int a beláthatlan rónának, ők pedig még mindig ott ülnek kinos lelki harc között néman, csendesen... A legelésző nyájak kolompja, s a hazatérő «Bocza» tehen lágyszavú csengője még inkább elandalítja a töprengőket. Távol, az alkonyat ködszerű fátylán keresztül oda látszik a város templomának égis nyúló tornya, mely mint a közóhaj hatalmas karja, csábító ígéretekkel hivogatja őket — befelé... Lenn, a kert sűrű sövényében pedig marasztaló varázsdalra gyűjt a fakó fülemüle. Oly édesen, oly érthetően szólt a kis madár éneke:

«Ne menj el, maradj itt;
Majd meglátod, jobb lesz itt...»

Az alkonyatot lassankint föl váltotta az esti szürkület. A város templomtornyának halovány kepe egészen elmosódott; a fülemüle pedig mindjobban belemelegedett a dalba...

A mint a töprengők révedező tekintetüket egymásfelé fordították, valami titkos, valami kimagyarázhatatlan érzés úgy elfogta bensőjüket,

hogy titkolt fájdalmuk kitörését nem bírták elnyomni...

Határoztak.

Bodonyi fölemelkedett, megcsókolta az aszszonyka tiszta homlokát, s letörölte a szép fehér arczon végig futó két nehéz könnyecseptet. Azzal bement a szobába, hogy mire a Péter gyerek jön, készen legyen a válaszszal.

Izgatottan húzott elő az asztaliókból egy fehér papírlapot, melyre ingatag vonásokkal válaszul csak ennyit írt:

«Köszönöm azt a megtisztelő bizalmat, a melylyel körülvesznek, de nem pályázhatom, mert a körülmények azt kívánják, hogy a tanyán maradjak».

— Furesa ember! — mondogatták oda benn boszusan, a hogy a levelet elolvasták.

— Miféle érdek, miféle körülmény köthet valakit a tanyához!?...

Bodrogh-Monostorszeg. *Gubitz Kálmán.*

KÜLFÖLDI TANUGY.

Az esti iskolák intézménye nagyon nehezen és lassan tud meghonosodni Angliában. A nép indolens ezzel szemben, községek, állam, valamint felekezetek sem fejtenek ki olyan buzgóságot terjesztésükkel és életbeléptetésükkel, mint a milyenre érdemes volna. Ügyüket azért vette kezébe a nemzeti köznevelési társaság, melynek csaknem olyan szerepe van az angol királyságban, mint nálunk a közművelődési egyesületeknek. Ez a nagytevékenységű egyesület legutóbb tartotta közgyűlését *Battersea* lord elnöklété alatt, a melyen az angol közoktatásügy minden szükségletét és hiányát megbeszélték, első sorban természetesen szóba hozva annak reformját, a mely küszöbön áll. Maga a lord adta elő, hogy az esti iskolák intézménye nem kielégítőleg fejlődik Angliában. A múlt század kilenczvenes éveinek elején kezdtek az intézményt meghonosítani, s 1893-ig csak 115.582 volt a tanfolyamokban résztvevő tanulók száma. Ez a szám ugyan megnégyszeresedett, mert 1899-ben már 474.563-ra emelkedett, de ez a szaporodás még mindig nem arányos és megnyugtató. Megjegyzendő továbbá, hogy a tanulók számának kétharmada a board-scholokban, tehát felekezetnélküli iskolákban nyeri esti oktatását. Ez a körülmény is hozzájárul az intézmény népszerűtlenségéhez, mert azokból az intézetekből legnagyobbbrészt ki van zárva az egyházi felügyelet, s így a legtöbb angol felekezet bizalmatlansággal viseltetett az esti iskolák iránt. *Battersea* lord tehát azt indítványozta, hogy ezeknél az iskoláknál meg kell honosítani a vegyes felügyeletet, azaz a világi hatósági felügyelők közé egyházi férfiakat is be kell választani, tudniillik azon felekezetek képviselőit, a melyeknek gyermekei látogatják azokat az esti

iskolákat. Mindezen adatok csak a szorosán vett Angliára és Walesra vonatkoznak, s kiemeljük még közülök, hogy az említett közel félmilliónyi tanuló közül 290.000 meghaladta 16-ik életévét, tehát több, mint a felük.

IRODALOM.

Útmutató a Mócsy-Petrovác-Schultz-féle Első és második olvasó- és tankönyv módszeres fölhasználásához. A Szent-István-Társulat pályázatán díjat nyert munka. Írta Dreisziger Ferencz, tanítóképző-intézeti tanár. Budapest. A Szent-István-Társulat kiadása. 1900. Ára 2 korona. 224 oldal terjedelmű.

Fenti munka több részre osztható: a) az olvasókönyvekről és az olvasmányok nemei és fontossága; b) az olvasás fokozatai; c) a prózai olvasmányok és költemények tárgyalása; d) a nyelvtan; e) a fogalmazás tanítása; f) kidolgozott gyakorlati tanítások és g) órarend osztatlan népiskolák számára.

Dreisziger ezen munkáját is nagy szorgalommal és igyekezettel dolgozta ki. A módszeres utasítások, figyelmeztetések és diszpozíciók elárulják, hogy oly munka van kezünkben, melyet egy kitűnő tanító készített az iskolában — az iskola számára.

A mit a szerző az olvasókönyvekről, az olvasmányok nemeiről és fontosságáról mond, ennek igazságáról meggyőződhetett minden tanító. Ez egy valóságos kincsesház. Itt elárulja nagy lélektani és methodikai tudását; megindokol minden lépést, úgy hogy ez ellen alig emelhető kifogás.

Elvezetések és a gyakorlati s elméleti módszereszt elárulók az olvasás fokozatairól szóló fejtegetései is.

Ugyanezt mondhatjuk az olvasmányok tárgyalásáról is; mindazonáltal nem állhatjuk meg, hogy ehhez néhány megjegyzést ne fűzzünk. Nálunk általános szokás és ez alól Dreisziger sem tér ki, hogy az olvasmány (értem a prózait) tárgyalása előtt a tanító vagy elolvassa az olvasmányt, vagy pedig elmondja annak tartalmát. Miért? nem tudom fölfogni. Igaz, hogy mindkét eljárásnak megvan a maga előnye, mindkettő az értelem és kedélyre hat, mert a tanító a gyermek fölfogásához és értelméhez kell, hogy alkalmazkodjék. A gyermek azonban nem veszt-e érdeklődéséből, ha mindjárt mindennek tudomására jön? Pedig itt a legfőbb czél az érdeklődés fölkeltése. Az *alappondolatot* konkrét példákra is kell szemléltetni, de sikeresen csak akkor fogja a tanító levonni, ha más, hasonló tendenciákkal bíró konvenciókat is hiv segítségül, vagy pedig ha azt egy ismert törvénynek, szabálynak alárendeli, a mire Dreisziger szerint legalkalmasabb a hit-tanítás.

Minden olvasmány földolgozását két részre osztanám; végezhetek vele először *tárgyi*, másod-

szor *nyelvi* szempontból. Ez utóbbi szintén két részre osztható: szóbeli és írásbeli gyakorlatokra. A szóbeli nyelvgyakorlatok: jól hangsúlyozott, tiszta olvasás, emlézés, fölmondás, tiszta kiejtés stb.; írásbeli nyelvgyakorlatok lehetnek: az olvasmány ismételt megbeszélése nyelvtani, helyesírási szempontból, az új szavaknak ismeretes szabályok alá rendezése, írásjelek stb. Végül fogalmazás, mint a nyelvtan tanításának koronája. Így lehetne a fogalmazást és nyelvtant az olvasmány-tárgyalással összekötni. Jól tette volna szerző, ha a költemény betanításának módjáról is mondott volna néhány szót. Ezt a tanítóság bizonyára örömmel fogadta volna, mert nagy e téren is a kapkodás és bizonytalanság.

Ezek azonban olyan pontok, melyek a derék műnek értékét nem akarják csökkenteni; nem is tehetik, mert a műnek minden pontjában látjuk a tapasztalatokkal rendelkező módszerész és nevelő megkülönböztető értelmét és mélyreható ítéletét. S a mi a fő: a gyakorlat beigazolva e munka alkalmazhatóságát! Szerző ezen gyakorlati tanításokkal és tanítási eljárásának methodikai indoklásával a fiatal, még kellő tapasztalatokkal nem rendelkező tanítóknak akar útmutatást nyújtani, az öregebbeknek pedig tanácsosal szolgálni, hogy megkímélje őket időfecsérléstől és haszontalan próbálgatásoktól és képesítse arra, hogy *észrevétlenül* sajátítsák el a módszertan követelményeit. Legfőbb célja, úgy látszik, az volt, hogy az elméletet észrevétlenül átvigye a gyakorlatba.

Az egész munka tulajdonképpen csak két részre oszlik. A gyakorlati tanításokat megelőzi az elméleti rész, melyben előkelő didaktikusok nyomán tárgyalja az anyagot; a gyakorlati részben pedig sok, ezen alapelveknek megfelelő kidolgozott gyakorlati tanítást vagy tanítási tervezetet nyújt a Mócsi-Petrovácz-Schultz-féle olvasókönyvből, melynek módszeres feldolgozását tűzte ki feladatául. Sok helyen leginkább csak a tartalom fölosztására és az alap gondolat kiemelésére szorítkozik és rövid, pragnans formában kiszedi az olvasmányok magvát, hogy így tág teret nyisson a tanító egyéniségének is.

Ezen nagy szorgalommal és ügyszeretettel összeállított munkát különösen fiatalabb tanítóink és azok figyelmébe alánljuk, kik a fentnevezett olvasókönyvet iskolájukba bevezették, mert elméleti részében sok helyes útmutatást fognak találni; a gyakorlati részben pedig jó és szép mintákat a különféle olvasmányok földolgozásához. De azért nagy haszonnal forgathatja azt *minden* tanító.

Augusztin Imre.

VEGYESEK.

A magyar ifjúság a pápa előtt. A négyszáz magyar ifjú nagy lelkesedéssel tért vissza Rómából. Ifjanként napig időztek Rómában. Megtekintették a pogányságra romban heverő emlékeit és lelkesedtek a keresztény kultúra dicső alkotásain. Megható volt az ifjúságnak a szent-

ségekhez való járulása húsvét első napján. Ratkovszky szatmári igazgató magasszarnyalású beszédben ecsetelte az ünnep jelentőségét; azután a szentmise következett, melyet Zichy Gyula gróf pápai kamarás czelebrált, a ki áldozás előtt lelkes szavakat intézett az ifjakhoz, jámborságra, kitartásra és hazaszeretetre buzdítva őket. A pápai fogadás Húsvét másodnapján, márczius 21-én volt Szixtusi kápolnájában. Leírhatatlan lelkesedés és éljenzés közepette jelent meg ő Szentsége; rövid ima után atyai szeretetének egész melegével szólt a fiatalsághoz. Örömet fejezte ki a fölött, hogy rövid idő alatt két zarándok-csapat fordult meg Rómában és annál nagyobb az öröme most, midőn a jövő reményét, a nemzet virágát látja maga előtt. Kiemelte a magyar nemzet hithűségét és ragaszkodását a szentszék iránt. Tuláradó örömeiben trónjáról többször fölemelkedve buzdította a fiatalságot, hogy őrizze meg őseinek szellemét és átszellemült arczzal adta áldását a fiatalságra és a magyar hazára. Ezután következett a fogadás. Az egész fogadás alatt 5 Szentsége kívánságára a zarándok-csapat magyar szent énekeket, a pápai és a magyar himnuszot énekelte, végül örömkönyvek közt fogadta a Szentatya áldását és a nagyszerű jelenet kitörülhetetlen emlékével indultak haza felé.

Néptanítók szőlőgazdasági tanfolyama. A hivatalos lap április 2-iki számában hirdetést tesz közzé a földművelési miniszter arról, hogy a szőlőművelésre kiváló fontosságú községekben alkalmazott néptanítók részére az idén is szőlő- és borgazdasági tanfolyamot nyit. A tanfolyam mindössze négy hétig tart, ebből két hét esik a tavaszi és két hét az őszi oktatásra. Tanfolyam lesz: Szent-Endrén, Tapoleczán, Pozsonyban, Egerben, Tarczalón, Bihar-Diószegen, Ménesen és Nagy-Enyeden. A tavaszi tanfolyam mindenütt április 29-től május 12-ig tart, az őszi tanfolyam pedig októberben lesz és ideje községenként következőképen változik: Szent-Endrén 6-tól 18-ig, Tapoleczán 9-től 22-ig, Pozsonyban 8-tól 21-ig, Egerben 8-tól 21-ig, Tarczalón 15-től 28-ig, Bihar-Diószegen 6-tól 18-ig, Ménesen 8-tól 21-ig és Nagy-Enyeden 6-tól 18-ig. A tanfolyamra fölvevő néptanítók mind a négy hétre egyenként százhusz korona költségátalányt kapnak. A kik a tanfolyamon résztvenni óhajtanak, koronás bélyeggel ellátott kérvényüket április 10-ig illetékes tanfelügyelőjük útján nyújtják be ahhoz a kerületi szőlészeti és borászati felügyelőhöz, illetőleg vicezsellériszkolai igazgatóhoz, a kinek kerületében ez idő szerint működnek.

Képezdészek gyakorlata a templomban. A pápai képezdészekről igen kedves dolgok irnak a napilapok. Az ottani állami tanítóképződerék zenetanárai ugyanis elrendelték, hogy a növendékek a templomban az istentiszteleteken közreműködjenek, hogy ez által könnyebben elsajátítsák azt a gyakorlatot, melyre szükségük van, ha künn az életben a kántori teendők végzéseért mellékjövédalemhez akarnak jutni. A katolikus egyház igen változatos és azért nehezen végezhető ünnepkörei okoznak sok gondot a fiatal tanítóknak, illetve kántoroknak. Ez idén a pápai katolikus nagytemplomban énekeltek el, illetve végezték el az összes nagyheti szertartásokat a tanítójelöltek, mi nemcsak az ájtatos hívőkre igen kellemes benyomást gyakorolt, de igen előnyére vált a tanítóképződerék jó hírének is, a mennyiben fényesen dokumentálja az intézet azt, hogy a vallási dolgokkal komolyan törődnek.

Irodalmi pályázat. Az erdődi esperesi kerület tanítóinak önművelése, valamint a munkássági hajlam ébresztése tekintetéből a következő pályatételt tűzi ki: «Mily eljárást kövessen a tanító az iskolás gyermekekkel szemben, hogy a szülők tisztelétét és bizalmát megnyerje?» Jutalma 30 korona. A munka terjedelme 3 írott iv legyen. Pályázati határidő 1902. év július 1. Az idegen kézzel írt pályamű, a szerző nevét rejtő jelíges zárt levél kíséretében az említett határidőn belül Láng Ferencz espereshez Erdődre küldendő. Ezen pályatételre csak az erdődi esperesi kerület róm. kath. tanítói pályázhatnak.

Az iskolásgyermeknek védelme. A fővárosi iskolások mindenáron megakarják akadályozni, hogy az iskolásgyermek korcsmába járjanak. Törekvésüket megakadályozza, hogy különösen a kültelken gyakran a szü-

lők maguk viszik a gyermekeket a korezmába. Az iskolaszék most arra akarja kérni a tanácsot, eszközölje ki a kormánytól, hogy birság terhe mellett tiltsák meg a szülőknek, hogy iskolaköteles gyermeküket magukkal vigyék a korezmába.

Kedvezményes vasuti jegyek pünkösdre. Horánszky Nándor kereskedelemügyi miniszter a magyar királyi államvasutak igazgatóságának javaslata alapján a főváros látogatásának megkönnyebbitése érdekében megengedte, hogy a magyar királyi államvasutak összes, valamint a kassa-oderbergi vasut magyar vonalainak állomásairól Budapestre és vissza utazók részére a szent István napi ünnepekre nézve már évek óta fennálló kedvezményt, tudniillik az I. és II. osztályban egész jeggyel, a III. osztályban pedig II. osztályú féljeggyel való utaztatását a pünkösdi ünnepekre is életbe léptethessék. A közelebbi határozmányokat a nevezett két vasut igazgatósága legközelebb teszi közzé.

Magyar tanítók országos takarékos és hitelszövetkezete. Fővárosi tanítók, tanárok és tisztviselők terhes tartozásaik rendezésére vállalkozott legújabbban a Magyar Tanítók Országos Takarékos és Hitelszövetkezete. Ezen célból kezességi kölcsönöket fog nyújtani és kellő számú jelentkező esetében kölcsönös jótálló csoportokat létesíteni. Tájékoztatóval megkeresésre az igazgatóság (VIII., József körút 8.) szolgál.

Tanítók gyűlése. A szatmár ugocsa megyei róm. kath. tanítóegyesület nagyválasztmánya f. hó 12-én Bodnár Gáspár elnöklele alatt gyűlést tartott. A gyűlésen fölolvastattat a múlt évi közgyűlés jegyzőkönyvére vonatkozó püspöki leirat, továbbá Hieronymi Károly országgyűlési képviselő és Kosztra Ignác cz. kanonok levele. Hieronymi arra a memorandumra ad választ, melyet a tanítóegyesület a tanítói nyugdíjtörvény revíziója ügyében hozza fölterjesztett. A tanítók jogos kívánságának támogatója kíván lenni, ép azért arra kéri az egyesületet, kísérik figyelmével a közoktatásügyi miniszter által a revízió ügyében beterjesztendő javaslatot s arra tegyék meg észrevételeiket, hogy ily irányban fejthesse ki majd tevékenységét az országgyűlésen. Kosztra Ignác cz. kanonok, esomaközi plébános levelében azért az üdvözlétért mondott meleg köszönetet, melyben őt, mint nagybuzgalmú tanfőnököt, királyi kitüntetésé alkalmából az egyesület részésetette.

Felelős szerkesztő: **Ember Károly.**

PÁLYÁZATOK.

Egri érseki megye.

Szabolcs (Szabolcs-m.) fiók-egyházközség róm. kath. kántortanítói állomására pályázat hirdettetik. Javadalma 540 kor. készpénz, két kat. hold szántóföld, 50 kor. tandíj és 30 kor. stóla. Államsegély 800 koronáig elődjének volt. Egyszobás lakás, konyha, kamra, istálló. Kérvények *Bukoveczky Sándor* venceselői plébánoshoz küldendők. 105 1—1

Kassai egyházmegye.

A **nyéstei** (Abau-Tornam., posta Selyeb) róm. kath. kántortanítói állomásra (április 21.) pályázat hirdettetik. Javadalmazása szabályszerű lakáson és kerten kívül különféle ezimeken: 951 korona. Adót a bérlő fizet. 106 1—1

Nagyvárad latin szert. egyházmegye.

Széplak község (Biharm.). Az özvegyi tétel alatt folyó évi augusztus hó 31-ig helyettes róm. kath. kántortanító vagy kepezdész kerestetik, a ki orgonálásban teljes jártassággal bír. Havi fizetése: 50 korona; lakása: egy szoba. Az állomás azonnal elhagyható. Kérvények *április hó 15-ig Gabér Mihály* plébános s iskolaszéki elnökhöz küldendők. 109 1—1

Szombathelyi egyházmegye.

A **jaáki** (Vasm.) osztálytanítói állomásra *április 10-ig* pályázat hirdettetik. Fizetés 700 korona, egy butorozott

szoba fűtés és takarítással. Kötelessége: a II., III. oszt. s az ismétlők tanítása a kántorságban segédkezővel. Kérvények a *plébánia-hivatalhoz* küldendők. 108 1—1

Ajánlat. Csikmegyében a jövő tanévre óhajtanék állást nyerni. Ajánlatok kéretnek róm. kath. tanító czim alatt *Marosvásárhelyre*, poste restante. 101 2—2

* Népies bucsuztatók. *

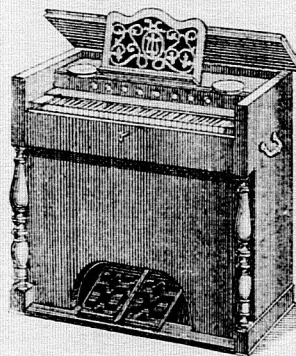
300 oldal, hangjegy-
melléklettel. **Irtta: Pintér Miklós.**
Megrendelhető Makón. Ára 3 kor.

96 3—4

Alapított 1827-ben.

Neusser K. orgona- és harmoniumgyára

Neutitschein, Morvaország.



~~~~~

A legjobb rendszerű pneumatikus kup-szekrények.

Szolid kivitel, mérsékelt árak.

Kitűnő bizonyítványok.

~~~~~  
108 2—10

GÉPEKSEL BERENDEZETT ORGONAÉPÍTÉSI MŰINTÉZET.

175 1—52

Rieger Testvérek

Budapest, Garay-utca 48. sz.



Rieger Testvérek Jägerndorf (Osztr.-Szilézia) cs. és kir. udv. oronagyarának fiokja. Legolcsóbb árakon kiváló légnymású (pneumatik) orgonákat szállítanak.